

Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Oznámenie Komisie Rade, Európskemu parlamentu, Európskemu hospodárskemu a sociálnemu výboru a Výboru regiónov: Pred výzvou vyšších cien ropy“

KOM(2008) 384 v konečnom znení

(2009/C 218/20)

Európska komisia sa 13. júna 2008 rozhodla podľa článku 93 Zmluvy o založení Európskeho spoločenstva prekonzultovať s Európskym hospodárskym a sociálnym výborom

„Oznámenie Komisie Rade, Európskemu parlamentu, Európskemu hospodárskemu a sociálnemu výboru a Výboru regiónov: Pred výzvou vyšších cien ropy“

Odborná sekcia pre hospodársku a menovú úniu, hospodársku a sociálnu súdržnosť poverená vypracovaním návrhu stanoviska výboru v danej veci prijala svoje stanovisko 2. februára 2009. Spravodajcom bol pán CEDRONE.

Európsky hospodársky a sociálny výbor na svojom 451. plenárnom zasadnutí 25. a 26. februára 2009 (schôdza z 25. februára 2009) prijal 162 hlasmi za, pričom 6 členovia hlasovali proti a 12 sa hlasovania zdržali, nasledujúce stanovisko:

1. Závěry a odporúčania

1.1 Európsky hospodársky a sociálny výbor sa stotožňuje so znepokojením Komisie, pokiaľ ide o bezprostredné a obavy vzbudzujúce inflačné dosahy kótovaných cien ropy na niektoré odvetvia a na slabšie vrstvy obyvateľstva. Zvyšovanie cien ropy priamo vplyva na vykurovacie a dopravné náklady a nepriamo aj na ceny potravín, ktoré práve tvoria najväčšiu časť výdavkov najchudobnejších rodín.

1.2 Problém si vyžaduje rýzny a rýchly zásah, ale vyvoláva aj chýlostivé otázky všeobecného charakteru. Na zmiernenie dosahu zdražovania ropy treba chudobným rodinám nevyhnutne poskytnúť podporu formou priameho príspevku k príjmu a nie napríklad daňovými opatreniami (napr. zníženie dane z ropných produktov), ktoré vplyvajú na trhové ceny.

1.3 EHSV považuje za veľmi dôležité vytvoriť na trhu také podmienky, aby trh mohol plniť svoju úlohu, teda vnímať zdražovanie ropných produktov a určiť, ako na danú situáciu vhodne reagovať.

1.4 Zvyšovanie cien musí všetkých prevádzkovateľov viesť k primeranému šetreniu komoditou, ktorá zdražela, nahrádzaniu drahšieho tovaru tovarom menej drahým a kombinovaniu výroby a spotreby, ktoré umožní šetriť všade tam, kde je to technicky možné. Ako bolo povedané, je potrebné chrániť najchudobnejšie rodiny, ale iba prostredníctvom

príamej pomoci, bez narušenia signálov trhu, ktoré treba ponechať, aby voľne rozvíjali svoju normálnu funkciu pri dosahovaní opätovnej rovnováhy.

1.5 Podobné stratégie, aké podporuje Komisia, sa musia zaviesť aj v prospech výrobných odvetví osobitne postihnutých zdražovaním ropy. V prvom rade odvetvie rybného hospodárstva, ale všeobecne všetky odvetvia zamerané na uspokojovanie potrieb výživy obyvateľstva, ako aj odvetvie dopravy.

1.6 Aj v týchto prípadoch musia mať opatrenia, ktoré sú potrebné na zabránenie katastrofálnym dopadom na výrobné odvetvia, formu priamej pomoci a nie daňových opatrení (znižovanie daní) umelo znižujúcich kótované ceny, lebo tie musia odrážať zvýšený nedostatok zdrojov ropy.

1.7 Naopak, pokiaľ ide o makroekonomický dosah na rozvojové krajiny, malo by sa uvažovať o komplexných plánoch podpory predovšetkým slabších ekonomík, hlavne prostredníctvom finančnej podpory zameranej na opatrenia na šetrenie energiou. Aj tu sú účelné rozhodujúce podporné opatrenia, ktoré však nesmú pôsobiť tak, že budú narúšať trhové signály, lebo trh má mať možnosť voľne sa nimi riadiť.

1.8 Výbor sa nazdáva, že zo strany Európskej únie sú potrebné jednoznačné politické odpovede.

1.9 Predovšetkým by jednotný postoj zoskupenia akým je Európska únia, ktorá reprezentuje päťtinu celosvetovej výroby, mohol v tomto prípade, takisto ako v ostatných situáciách, mať rozhodujúci vplyv a zohrať rozhodujúcu úlohu. Presne a jednotne sformulované návrhy zoskupenia, ktoré má takú veľkú váhu v celosvetovom meradle by nebolo možné len tak prehliadnuť. Situácia je určite odlišná vtedy, keď sa európske iniciatívy realizujú neusporiadane, alebo si dokonca vzájomne odporujú.

1.10 V prípadoch ako je tento, keď je možné veľké zdraženie základnej suroviny, sa javí, že nevyhnutným predpokladom každej ďalšej iniciatívy je návrh konzultácií a dialógu všetkých veľkých aktérov na celosvetovej úrovni. Môže sa uvažovať o celosvetovej konferencii producentských a spotrebiteľských krajín.

1.11 Okrem toho sa rozhodne treba snažiť o vytvorenie jednotného európskeho energetického trhu. Európa sa budovala na základe veľkých projektov jednotného trhu s uhlím a ocelou, s atómovou energiou, poľnohospodárskeho trhu, následne od januára 1993 jednotného trhu s voľným pohybom tovarov, služieb a kapitálu a od roku 1999 sa zaviedla spoločná európska mena. Nastal čas pridať špecifické aktivity týkajúce sa energetického trhu.

1.12 Prispelo by to aj k odstráneniu deštruktívnych tlakov špekulácie v tomto základnom odvetví, ktorá, ako bolo spomenuté, má v rámci prirodzených medzí nevyhnutnú funkciu pri regulácii trhu, ale keď sa tieto medze prekročia, prináša prvky úplnej dezorganizácie a absolútnej neistoty.

1.13 Zodpovedné orgány musia byť schopné udržiavať európsky energetický trh transparentný a kontrolovateľný. Podstatne sa musia zmenšiť výkyvy kótovaných cien. Dá sa to dosiahnuť aj pomocou primeraného informovania a regulovania strategických zásob. Primeraná regulácia takého dôležitého trhu, akým je európsky by mala mimoriadne veľký vplyv celosvetovo.

2. Návrhy

2.1 EÚ by sa preto mala vrátiť k svojim pôvodným myšlienkami (Zmluva o ESUO a Euratom) a mala by konečne vytvoriť *vnútorný energetický trh*, ktorý je dnes nevyhnutnejší, než kedykoľvek predtým, aby sa zabránilo rizikám a následkom, a to nielen v hospodárskej a sociálnej oblasti.

2.2 EÚ sa musí vybaviť vhodnými nástrojmi rozhodovania („zínštitucionalizovať“ postup, ktorý nedávno zaviedlo francúzske predsedníctvo v súvislosti s finančnou krízou), aby bola schopná usmerňovať vnútornú energetickú politiku

a jednotným hlasom intervenovať na medzinárodných stretnutiach, na ktorých sa rozhoduje o politických opatreniach, vrátane opatrení v súvislosti s ropou, počnúc cenami za jej dodávky, ktoré sa musia zbaviť špekulácií.

2.3 EÚ musí vytvoriť spoločnú a transparentnú politiku, pokiaľ ide o zásoby ropy jestvujúce v súčasnosti v jednotlivých krajinách, a vnieť väčšiu istotu aj do politiky zásobovania.

2.4 Musí uplatňovať spoločné opatrenia, napríklad harmonizované daňové opatrenia pri ropných produktoch, aby sa obmedzili škody v najpostihnutejších odvetviach hospodárstva a dohodnúť priame príspevky k príjmom konečných spotrebiteľov, predovšetkým sociálne slabších, na ktoré by sa mohla použiť aj časť ziskov podnikov.

2.5 Musí rozhodnejším spôsobom zasahovať do hospodárskej súťaže v odvetví a regulovať ju (v súčasnosti prakticky nezasahuje, vzhľadom na to, že na trhu na strane ponuky vládne oligopol) a zhodnotiť možnosť vrátiť sa k politike administratívne stanovovaných cien, aspoň v obdobiach najväčšej krízy, alebo sa v každom prípade vrátiť k opatreniam na znižovanie často neopodstatnených rozdielov medzi výrobnými a spotrebiteľskými cenami. Ide o situáciu, v ktorej je spotrebiteľ bezmocný a nechránený.

2.6 Zo spoločných prostriedkov musí podporovať a financovať výskum a vývoj alternatívnych zdrojov energie, aby sa zmenšila závislosť na rope, zvlášť v odvetví dopravy a počnúc automobilovou dopravou, prostredníctvom prudkého zvýšenia investícií do tejto oblasti, napríklad ich oslobodením od daní, alebo uložením povinnosti ropným spoločnostiam venovať časť svojich ziskov na tento účel.

2.7 Musí sa postarať o to, aby deflácia v dôsledku prudkého zníženia cien ropy a recesie nespôsobila vážnejšie hospodárske škody, než inflácia. Základná inflácia spôsobená zotrvačnosťou (alebo nedokonalosťou trhu?) pôsobí ďalej aj po poklese cien ropy, čím skrýva príchod prípadnej deflácie.

3. Úvod

3.1 Vzhľadom na udalosti posledných mesiacov spojené s finančnými špekuláciami a pádmi búr Komisia sa nakoniec rozhodla riešiť otázku zvyšovania cien ropy, alebo lepšie povedané otázku kolísania cien ropných produktov, t. j. zdražovania na základe obnovených inflačných tlakov v EÚ, proti ktorým hneď zasiahla ECB a centrálny bankový systém USA (*Federal Reserve*) a ich opatrenia zmiernili inflačné tlaky, ale zabrzдили hospodársky rast.

3.2 Na zvládnutie celosvetovej finančnej krízy boli len nedávno prepracované stratégie na zabrzdenie takejto krízy. Napriek tomu finančná kríza spôsobuje ťaživú recesnú klímu, ktorá nemá nič spoločné s ropou a kvôli ktorej sa inflačné tlaky vyvolané cenami ropy veľmi zmenšili. Následne stratí cena ropy impulzy, ktoré ju zvyšovali.

3.3 Ďalším dôsledkom veľkého významu je presun kúpyschopnosti zo spotrebiteľských krajín na producentské krajiny, ktorý sa môže vyvážiť zvýšením dovozu producentských krajín zo spotrebiteľských krajín (v rokoch 2002 až 2007 sa takýto dovoz zvyšoval v priemere o 26 % ročne, čo je tempo oveľa vyššie, než je všeobecné tempo rastu svetového dovozu).

3.4 Ako lepšie uvidíme v zhrnutí, Komisia sa otázkou zaoberá z rozličných aspektov, pričom však na niektoré sa zabúda alebo sa neberú do úvahy (napr. vplyv špekulácií, prítomnosť oligopolu v odvetví, z ktorého ľahko vziať kartely s príslušnými dôsledkami, atď.)

3.5 EHSV preto musí oznámenie zhodnotiť otvorene a objektívne a poukázať na jeho klady aj nedostatky, aby mohol vysloviť odporúčania a návrhy zamerané na zmenšenie inflačných vplyvov na ceny a výrobné náklady.

3.6 Okrem toho musí výbor zdôrazniť aj politické nedostatky EÚ, jej medzinárodnú slabosť a nejednotnosť ako nie práve druhoradé príčiny chýbajúcej kontroly „trhu“ s ropou a špekulácií, ktorým podlieha.

3.7 Zostáva poznamenať ešte jedno: vzhľadom na vývoj cien ropy, ktoré v porovnaní s júlom 2008 výrazne klesajú, mal by sa zaktualizovať názov oznámenia Európskej komisie. Obsah predkladaného stanoviska v každom prípade zohľadňuje pohyb cien ropy, na ktorý sme si už zvykli, a nielen ich najvyššie hodnoty.

4. Zhrnutie návrhu oznámenia

4.1 Príčiny zdražovania

4.1.1 Komisia sa nazdáva, že **prudké stúpanie cien ropných produktov** v posledných mesiacoch je porovnateľný iba s nárastom v 70. rokoch 20. storočia, že spotrebiteľské ceny sú v súlade s cenami ropy a že súčasná hladina prekročila úroveň, ktorá sa dosiahla začiatkom 80. rokov.

4.1.2 Ďalej sa Komisia nazdáva, že súčasné **zdražovanie** je z veľkej časti výsledkom významného štrukturálneho posunu ponuky a dopytu kvôli zvýšeniu spotreby (hlavne v Číne a Indii), úbytku nálezísk, nedostatočnej schopnosti štátnych

podnikov krajín OPEC reagovať na zmeny, nepostačujúcich rafinérskych kapacít v niektorých krajinách, znehodnocovania dolára, zvyšovania inflácie, atď.

4.2 Vplyvy na hospodárstvo EÚ

4.2.1 Medzi najzávažnejšie dôsledky treba počítať zvýšenie inflácie, účinok na ceny energií kvôli ich zotrvačnému účinku, pretože často aj vtedy, keď ceny surovín klesajú, nedeje sa to isté so spotrebiteľskými cenami.

4.2.2 Najväčšmi to vplýva na rodiny, obzvlášť na rodiny s nízkymi príjmami, aj keď v rozličnej miere v jednotlivých európskych krajinách, čo následne zvyšuje ekonomickú nerovnováhu a nerovnováhu v kúpyschopnosti, a teda rozširuje chudobné vrstvy.

4.2.3 Dôsledky sú závažné aj pre podniky a rast. Komisia sa konkrétne domnieva, že najpostihnutejšie odvetvia sú poľnohospodárstvo, doprava a rybné hospodárstvo. Dúfame, že to vzbudí väčší záujem výskumu a bude stimulovať k zvyšovaniu podielu energie z obnoviteľných zdrojov.

4.3 Makroekonomické vplyvy v rozvojových krajinách

4.3.1 Aj v rozvojových krajinách, ktoré sú dovozcami ropy, budú dôsledky kvôli zvýšeniu inflácie stále vážnejšie, rovnako pre občanov, ako pre podniky.

4.3.2 V týchto krajinách sú následky ešte horšie kvôli účinkom na potraviny, verejné financie atď., kým v nedostatočne rozvinutých krajinách, ktoré sú však vývozcami ropy, je naakumulovaný kapitál, ktorý vytvára osobitné výzvy pre makroekonomickú politiku, vzhľadom na často nedostatočné spravovanie tržieb za ropné produkty.

4.4 Politické odpovede EÚ

4.4.1 Odpovede EÚ sú založené na predpoklade, že strednodobo a dlhodobo zostanú tieto ceny vysoké, a objavujú sa teda zodpovedajúce reakcie, napríklad tie, ktoré sa uvádzajú v balíku opatrení týkajúcich sa klimatických zmien a obnoviteľných zdrojov energie, alebo v ktoré sa dúfa pri realizácii skutočného jednotného energetického trhu.

4.4.2 Bezprostredne treba vyvinúť úsilie na zníženie dosahov na spotrebiteľov, hlavne na najchudobnejšie rodiny. Návrhy siahajú od sústavy zdaňovania ropných produktov, cez návrh stretnutí na najvyššej úrovni krajín produkujúcich a krajín spotrebujúcich ropu, až po poskytnutie doplnkových zdrojov krajinám dovážajúcim ropu.

4.4.3 Ako **strednodobé** štrukturálne riešenia sa navrhuje zintenzívniť dialóg s hlavnými producentnými krajinami, sledovať „hospodársku súťaž“, ktorá panuje v odvetví, hodnotiť transparentnosť zásob, zrevidovať právne predpisy Spoločenstva platné v danej oblasti (zásoby), preskúmať daňové opatrenia v prospech zdrojov s nízkymi emisiami oxidu uhličitého, využívať na investície zisky ťažobného priemyslu, a prípadne tieto zisky zdaňovať, podporovať dialóg medzi EÚ a rozvojovými krajinami.

4.4.4 Ako **dlhodobé** štrukturálne riešenia sa naopak navrhuje uzavrieť dohodu medzi krajinami EÚ o klimatických zmenách a obnoviteľných zdrojoch energie, zlepšiť energetickú účinnosť, začať štrukturálne zmeny na dosiahnutie väčšej efektívnosti odvetvia dopravy a rybného hospodárstva, priamo finančne podporovať alebo poskytovať subvencie na podporu šetrenia energie v domácnostiach a oveľa viac diverzifikovať energetické dodávky do EÚ.

5. Posúdenie a pripomienky

5.1 Oznámenie Komisie bolo vypracované v čase mimoriadne vysokých cien ropy na začiatku minulého leta, ktoré vyvolávali obavy. Treba však pamätať na to, že v súčasnom hospodárstve sme si už zvykli na náhle a značné zmeny perspektív, aj vo veľmi krátkych časových odstupoch.

5.2 Svetové hospodárstvo je na rozdiel od stavu pred niekoľkými mesiacmi charakterizované očakávanou recesiou, ktorá vyvoláva obavy a ktorá podľa predbežných odhadov Medzinárodného menového fondu (MMF) zrejme zasiahne aj všetky rozvíjajúce sa ekonomiky, ktoré v poslednom čase (viac-menej v posledných tridsiatich rokoch po skončení takzvaného zlatého veku moderného kapitalizmu) mali podstatne rýchlejší a stabilnejší hospodársky rast, než rozvinuté krajiny.

5.3 Zníženie cien ropy od vysokých hodnôt dosiahnutých v júli minulého roku (ktoré boli rekordné v nominálnom aj v reálnom ponímaní) až po najnižšie hodnoty v novembri 2008, ktoré pri odpočítaní inflácie zodpovedali úrovni pred dvadsiatimi rokmi, preto nemusí byť ojedinelým javom. V súčasnosti prevládajú u ekonómov obavy, že sa spustí deflácia, ktorá by určite neušetrila ani trh s ropnými produktmi.

5.4 Okrem toho by bolo dobré vyvarovať sa dlhodobým predpovediam, pokiaľ ide o možné vyčerpanie disponibilných zásob nerastných surovín. Tieto obavy, ktoré sa už desaťročia opakovane objavujú, by však mohli byť nepodložené. V nedávnom čísle časopisu *The Economist* (z 21. júna 2008) je uvedené, že známe zásoby ropy by sa pri súčasnom tempe ťažby mohli vyčerpať za 42 rokov, čo nie je málo, veď čo

všetko by sa za najbližších 42 rokov mohlo udiť hlavne v oblasti vedecko-technologických inovácií. V časopise sa však zároveň uvádza, že zásoby pripisované krajinám Stredného východu sú dlhé roky stále rovnaké, z čoho by sa mohlo podľa názoru časopisu usudzovať, že nové náleziská majú tendenciu kompenzovať vyťaženie a spotrebovanú ropu, alebo že odhady o zásobách nie sú veľmi presné. V každom prípade treba zdôrazniť, že tieto kalkulácie vychádzajú zo súčasnej úrovne produkcie. Až takým problémom teda nie je vyčerpanie zásob z dlhodobého hľadiska, ako skôr očakávané krízy, ktoré vyplývajú z krátkodobej nerovnováhy vznikajúcej medzi dopytom a ponukou, osobitne po prípadnom prerušení produkcie v strategických oblastiach.

5.5 Prieskum nových zásob a nových zdrojov je a musí byť neustávajúcim procesom. Osobitne príznačnou udalosťou, ktorá patrila k najdôležitejším v minulom storočí a je mimoriadne relevantná aj pre tieto úvahy, bola ropná kríza v 70. rokoch. Kríza bola spôsobená obmedzovaním ponuky zo strany krajín ťažiacich ropu, a nie spontánnymi fenoménmi trhu, ktoré ako sa zdá spôsobujú súčasnú nerovnováhu. V každom prípade vtedajšie prudké zvýšenie kótovaných cien vyvolalo zintenzívnenie prieskumu nových zdrojov s použitím špičkových inováčných metód produkcie.

5.6 Vždy by sa starostlivo mal sledovať vývoj, ku ktorému dochádza na trhu v dôsledku akéhokoľvek javu nerovnováhy medzi dopytom a ponukou.

5.7 Následkom drastickej menovej politiky, ktorú začiatkom 80. rokov 20. storočia prijala predovšetkým vláda Ronalda Reagana v Spojených štátoch amerických a Margaret Thatcherovej v Spojenom kráľovstve na základe monetárnych teórií Milтона Friedmana z Chicaga, sa prudko zvyšovali úrokové sadzby, čo vlastníkov zásob viedlo k zmene vlastných priorít, pričom vzhľadom na podstatné znižovanie ziskov považovali zachovávanie disponibilných nevyťažných zásob ropy za mimoriadne nevýhodné. Opakované zvyšovanie úrokových sadzieb bolo jednou z podstatných príčin rozpadu ropného kartelu v polovici 80. rokov 20. storočia.

5.8 Pri úplnej analýze by sa mali brať do úvahy nielen informácie získané zo všeobecných geologických a technologických poznatkov, ale aj také, ktoré možno odvodiť z ekonomickej analýzy. Ak nedostatok zdrojov a dopyt presahujúci ponuku opätovne zvýši kótované ceny, majú tieto ceny spätné vplyvy na dostupnosť zdrojov, čím často prispievajú k prehĺbovaniu nerovnováhy. V týchto prípadoch treba zohľadniť, že zintenzívnené hľadanie nových ropných zásob môže vplývať na oblasti a lokality, ktoré sú mimoriadne citlivé z hľadiska ochrany životného prostredia (napr. severný pól). Takejto situácie sa treba vyvarovať a zamerať sa na výskum alternatívnych zdrojov.

5.9 Pri skúmaní príčin zdražovania, ku ktorému došlo nedávno, treba prihliadať na ďalšiu metodologickú skutočnosť: základným predpokladom každej intervenčnej stratégie je určite čo najpresnejšia znalosť situácie, ktorú treba riešiť. Veľký taliansky ekonóm Luigi Einaudi upozorňuje, že na rozhodovanie je potrebné vec poznať.

5.10 EHSV považuje za veľmi žiaduce presnejšie poznať fungovanie trhu s ropnými produktmi. Obavy, ktoré vznikajú z prudkého kolísania cien ropných produktov vychádzajú zo štatistických zisťovaní založených hlavne na skúmaní kótovaných cien, ktoré sú deň čo deň registrované na trhoch. Napríklad jedným z najznámejších postupov je postup, ktorý prijal MMF, pri ktorom sa vypočítava takzvaná spotovú cenu (APSP – *average petroleum spot price*, čo je jednoduchý priemer referenčných kótovacích cien Brent, Dubai a americkej referenčnej ceny WTI).

5.11 Mohlo by byť užitočné zistiť stredné hodnoty dovozu ropy, ktoré sú odvoditeľné zo štatistík zahraničného obchodu prinajmenšom v hlavných krajinách dovozu. Podľa všetkého by bolo oveľa spoľahlivejšie opierať sa o znalosť podmienok zásobovania ropou, než o poznatky získavané spracovaním denných kótovaných trhových cien.

5.12 EHSV považuje za správne tvrdenie, že pri pozornej analýze príčin nedávneho prudkého zvyšovania cien ropy a ich ostatného drastického poklesu sa musí vychádzať z analýzy skutočných zásadných tendencií svetového hospodárstva.

5.13 Konštatuje však, že v oznámení chýba akékoľvek upozornenie na význam, ktorý určite mali intenzívne špekulatívne tlaky pri nekontrolovanom zvyšovaní cien ropných produktov. Bez týchto tlakov by sme boli sotva zažili kótovanú cenu 147 dolárov za barel v júli a približne 60 dolárov v októbri 2008.

5.14 Keď sa však zohľadnia pohyby základných štruktúrnych údajov, môže sa vychádzať z tvrdenia, že svetová spotreba energie už stabilne prekročila 10 miliárd ton ropného ekvivalentu a že takýto rast je poháňaný zvýšením svetového HDP, ktorý je v dejinách jedinečný v absolútnych, ak nie dokonca relatívnych hodnotách.

5.15 Treba však zhodnotiť, nakoľko dôležitá je perspektíva recesie, ktorá vyplýva z krízových udalostí na svetovom finančnom trhu. V každom prípade sa však nemôže podceňovať okolnosť, že dobré štyri roky, od roku 2004 do roku 2007, sa svetová produkcia zvyšovala o 5 % ročne, predovšetkým vďaka rozvíjajúcim sa hospodárstvám, v prvom rade Číny a Indie, ale

nielen ich: aj Afrika sa prebudila a zaznamenáva ročný rast 6–7 %. Rusko sa vracia k svetovým gigantom a mnoho ďalších hospodárstiev je novou realitou na medzinárodnej scéne.

5.16 Svetový HDP v reálnych cenách z roku 2007 sa zvýšil z 53 triliónov dolárov v roku 2003 (doláre počítané podľa nášho názoru správne podľa parity kúpnej sily namiesto výpočtu na základe trhového výmenného kurzu) na 65 triliónov v roku 2007, čo je zvýšenie o dobrých 12 triliónov dolárov. To je ako keby sa svetové hospodárstvo za štyri roky rozrástlo o hospodárstvo vo veľkosti Spojených štátov amerických.

5.17 Zvýšenie o 5 % za rok znamená, že pri zachovaní takéhoto rastu (čo nie je vylúčené) by sa svetová produkcia zdvojnásobila za 14 rokov a zoštvornásobila za 28 rokov, čo je obdobie jednej generácie. Ide o neuveriteľnú perspektívu, ktorá však ukazuje, že vstupujeme do fázy úplne nových hospodárskych dejín.

5.18 V oznámení sa správne uvádza, že tak ako vo všetkých doterajších historických epochách je energia základným činiteľom hospodárskeho rastu. K jednému z hlavných účinkov súčasného intenzívneho hospodárskeho rozvoja, ktorého sme svedkami, teda patrí aj to, že vytvára mimoriadny tlak na energetické zdroje.

5.19 Treba zdôrazniť spomínané účinky špekulácií, ktoré sa na trhu s ropou uplatňujú vo veľkom štýle a zväčšujú pohyby, ktorých základná príčina je však nepochybne štruktúrálnej povahy.

5.20 Na pochopenie fenoménu kolísania cien treba brať do úvahy, že v súčasnosti tretina využívanej energie pochádza z ropy.

5.21 Ak starostlivejšie vyhodnotíme disponibilné údaje o cenách na trhu s ropou, dospejeme k prekvapujúcim výsledkom, ktoré sa nezhodujú s tým, čo sa tvrdí v oznámení (zdroj: Financial Trend Forecaster, http://inflationdata.com/inflation/inflation_Rate/Historical_Oil_Prices_Table.asp).

5.22 Analýzou údajov zistíme, že od konca 40. rokov do polovice 70. rokov 20. storočia zostávala cena ropy vyjadrená v reálnych hodnotách, teda očistených o všeobecnú infláciu súvisiacu s celkovým vývojom cien v podstate nezmenená a pohybovala sa v priemere niečo cez 20 dolárov za barel. Vyplýva to zo všetkých dostupných zdrojov k danej problematike.

5.23 Prakticky tridsať rokov (obdobie, ktoré bolo neskôr nazvané „zlatým vekom“ moderného kapitalizmu a o ktorom veľký dejepisec Eric Hobsbawn hovoril ako o najintenzívnejšom období hospodárskeho rozvoja, aké dosiaľ ľudstvo zažilo) nebol intenzívny rozvoj svetového hospodárstva obmedzovaný nedostatkom energetických zdrojov: ponuka zjavne bola schopná uspokojovať potreby mimoriadneho rastu.

5.24 Ako je však známe, boli otrasy počas ropnej krízy v 70. rokoch, z ktorých prvý prišiel zároveň s Jomkipurskou vojnou v októbri 1973 a druhý s Chomejního revolúciou v Iráne, určujúce pri veľkom zvyšovaní cien, ktoré podľa názoru Komisie možno pripisovať úspešnej kontrole produkcie kartelom OPEC.

5.25 Podľa názoru EHSV boli príčinou spomenutej krízy a náhleho zvýšenia kótovaných cien aj iné činitele, predovšetkým obdobie veľkého menového chaosu, ktoré vyústilo do vyhlásenia o zrušení konvertibility dolára v auguste 1971. Tento chaos vznikol nadmerným deficitom platobnej bilancie USA, ktorý znemožnil zachovanie bretonwoodského menového systému s pevnými výmennými kurzami. Kríza dolára sa prejavovala veľkými inflačnými tlakmi, ktoré sa vo veľkej miere odrazili na ropnom trhu. Nakoniec treba poznamenať, že začiatkom 70. rokov bol pre konjunktúru svetového hospodárstva príznačný mimoriadny rozmach produkcie, ktorý sa na celom surovinovom trhu prejavoval silným tlakom na strane dopytu.

5.26 Za dôležitejšie než analógie so súčasnou situáciou však považujeme rozdiely medzi vtedajším a súčasným stavom. Spoločný majú iba veľký rast svetového hospodárstva. Odhliadnuc od špekulácií úplne odlišných od vtedajšieho pôsobenia ropného kartelu OPEC, ktorý sa oficiálne zúčastňoval skutočne medzinárodných konferencií, sa nedajú rozpoznať žiadne zásadné manipulácie trhu.

5.27 EHSV zastáva názor, že ani súčasná akumulácia dolárových rezerv, predovšetkým v Číne a Japonsku, nemá veľa spoločného nárastom počtu podobných valutových rezerv koncom 60. a začiatkom 70. rokov. Čína a Japonsko si dávajú pozor, aby svoje obrovské dolárové rezervy nedali na trh náhle a prekvapivo.

5.28 Prísna menová politika veľkých západných krajín hlavne od roku 1986 prispela k prudkému poklesu kótovaných cien. Zaujímavé je zistenie, že reálny priemer kótovaných cien za sedem rokov v období 1993–1999 bol 23 dolárov za barel, čo je presne ten istý priemer ako 40 rokov predtým (1953–1959), a to po mimoriadnom raste svetového hospodárstva a dopytu po rope.

5.29 EHSV súhlasí s názorom Komisie, že zrýchlenie svetového hospodárskeho rastu nie je menej relevantné, aj keď jeho centrom už nie sú vyspelé, ale rozvíjajúce sa ekonomiky. Zdá sa, že tento vývoj vyvolal základnú tendenciu rastu nominálnych a reálnych kótovaných cien, ktoré sa prakticky zdvojnásobili z miernej hodnoty približne 30 dolárov za barel v roku 2003 (roku, v ktorom začala „silná“ svetová konjunktúra) na dnešnú hodnotu viac ako 60 dolárov. Je síce pravda, že od roku 2003 do roku 2007 stratil dolár voči euru štvrtinu svojej hodnoty, vďaka čomu sa kótované ceny ropy v eurách nezdvajnosobili, ale aj tak stúpili o 50 %.

5.30 Platí to aj napriek tomu, že špičkové hodnoty 147 dolárov z minulého júla boli pravdepodobne výsledkom špekulatívnej bubliny. Zároveň treba povedať, že ak išlo o špekulatívnu špičku, mali by sme v najbližšej budúcnosti očakávať opätovný rast kótovaných cien, keď špekulanti začnú naspäť skupovať ropu, ktorá sa teraz hodnotí ako cenovo výhodná. Protagonisti svetového ropného priemyslu, ktorých vplyv by sa mal aspoň obmedziť a sprehľadniť, dnes považujú skutočne za „normálnu“ cenu okolo 80 dolárov za barel, čo je úroveň podstatne vyššia než kótované ceny zaznamenané na začiatku konjunktúry (okolo 30 dolárov v rokoch 2002–2003).

V Bruseli 25. februára 2009

Predseda
Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru
Mario SEPI